

Riigikantselei
riigikantselei@riigikantselei.ee
Rahukohtu 3
Tallinn, 15161, Harju maakond

Meie 30.04.2026 nr 1.2-3/984-2

Seisukoht lastekaitseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (873 SE) kohta

Lugupeetud riigisekretär

Vastavalt Riigikantselei 10.04.2026 resolutsioonile nr 2-5/26-0076 esitame Sotsiaalministeeriumi seisukoha Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni algatatud lastekaitseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 873 SE kohta.

Eelnõuga soovitakse muuta lastekaitseadust ja karistusregistri seadust. Eelnõu kohaselt tunnistatakse kehtetuks lastekaitseaduse § 20 lõiked 4–8, muudetakse lapse huvide väljaselgitamist ja lapse arvamuse arvestamist käsitleva § 21 sõnastust ning muudetakse karistusregistri seaduses päringu vastuse kuvamist kehtivate ja arhiveeritud karistusandmete kohta.

Sotsiaalministeerium ei toeta Eesti Konservatiivse Rahvaerakonna fraktsiooni algatatud eelnõu allpool toodud põhjustel, võttes arvesse ka Justiits- ja Digiministeeriumi seisukohta.

Esiteks soovitakse eelnõuga tunnistada kehtetuks lastekaitseaduse § 20 lõiked 4–8. Kehtiva regulatsiooni kohaselt on isikutel, keda on karistatud teo eest, mis hilisema seadusemuudatuse järel enam kuriteokooosseisu ei täida, võimalus esitada Sotsiaalkindlustusametile taotlus lastega töötamise piirangu ümberhindamiseks.

Kavandatav muudatus võtaks isikutelt selle võimaluse ära. Justiits- ja Digiministeerium on oma seisukohas märkinud, et muudatuse jõustumisel jääks lastekaitseaduse § 20 lõike 1 või 1¹ alusel karistatud inimestele sisuliselt eluks ajaks kehtima lastega töötamise piirang ka juhul, kui seadusandja hiljem leiab, et toime pandud tegu ei vääri enam lastega töötamise piirangut või ei ole üldse kriminaalkaristust väär. Sellisel juhul võib tegu olla näiteks kvalifitseeritav mõne muu, lastega töötamise piirangut mitte kaasa toova sätte alusel või võib olla hiljem üleüldse dekriminaliseeritud.

Sotsiaalministeerium nõustub Justiits- ja Digiministeeriumi hinnanguga, et selline lahendus tekitab põhiseaduspärasuse probleemi, eelkõige põhiseaduse §-st 12 tuleneva võrdsuspõhiõiguse ning §-st 29 tuleneva elukutsevabaduse vaatest.

Põhiõiguse vabalt valida elukutset vaatest ei ole Justiits- ja Digiministeeriumi hinnangul legitiimset põhjust säilitada isikule lastega töötamise piirang, kui seadusandja on leidnud, et sellise teo eest lastega töötamise piirangut enam ei kohaldata. Võrdsuspõhiõiguse vaatest ei ole Justiits- ja Digiministeeriumi hinnangul legitiimset põhjendust, miks isikutel, kes panid teo toime enne karistusnormi muutmist, säilib lastega töötamise piirang, samas kui isikutele, kes panevad samalaadse teo toime pärast karistusnormi muutmist, sellist piirangut ei kohaldata.

Samuti on Justiits- ja Digiministeerium märkinud, et kehtiv lastekaitseaduse § 20 lõige 4 sätestab ammendava loetelu nendest sätetest, mille muutmise puhul saab inimene taotleda lastega töötamise piirangu tühistamist. Piirangu tühistamise võimaluse jätmise vaid seaduses nimetatud sätete alusel süüdi mõistetutele, mitte aga kõikidele süüdimõistetutele, ei ole Justiits- ja Digiministeeriumi hinnangul tõenäoliselt kooskõlas põhiseaduse §-st 12 tuleneva võrdsuspõhiõigusega.

Teiseks soovitakse eelnõuga muuta lastekaitseaduse § 21 lõike 2 punkti 3 ja sõnastada see järgmiselt: „kõiki asjassepuutuvaid asjaolusid kogumis hinnates kujundada põhjendatud seisukoht seades lapse huvid esmaseks“.

Sotsiaalministeerium ei pea muudatust vajalikuks. Lastekaitseaduse § 21 käsitleb tervikuna lapse huvidest lähtumise põhimõtteid ning lõikega 1 on juba eraldi rõhutatud lapse huvi kui esmatähtsat kaalutlust. Justiits- ja Digiministeerium on samuti leidnud, et kavandatav muudatus ei ole vajalik, sest lapse huvide esikohale seadmise nõue on kehtivas õiguses juba sätestatud. Seetõttu ei muudaks kavandatav muudatus õiguslikku olukorda ning selle eesmärk jääb selgusetuks.

Kolmandaks soovitakse muuta lastekaitseaduse § 21 lõiget 3 ja sõnastada see järgmiselt: „Kui lapse huvid ja lapse arvamus ei ühti või muul põhjusel tehakse otsus, mis ei ühti lapse arvamusel, tuleb selgitada lapsele tema arvamusel arvestamata jätmise põhjuseid.“ Kehtiva regulatsiooni mõtte kohaselt tuleb lapsele selgitada tema arvamusel arvestamata jätmise põhjuseid juhul, kui tehakse otsus, mis ei ühti lapse arvamusel. Kavandatav sõnastus kannab kehtiva redaktsiooniga sama mõtet. Sotsiaalministeerium ei näe sõnastuse muutmise vajalikkust ning nõustub Justiits- ja Digiministeeriumi hinnanguga, et tegemist on sisuliselt kosmeetilise muudatusega, mille eesmärk jääb selgusetuks.

Neljandaks soovitakse muuta karistusregistri seaduse § 20 lõiget 21 ja sõnastada see järgmiselt: „Käesoleva paragrahvi lõike 1 punktis 9 nimetatud juhul kuvatakse päringu vastus positiivse või negatiivse tulemusena nii kehtivate kui ka arhiveeritud karistusandmete kohta.“ Kuivõrd Sotsiaalministeerium ei toeta lastekaitseaduse § 20 lõigete 4–8 kehtetuks tunnistamist, ei toeta ministeerium seonduvalt ka karistusregistri seaduse § 20 lõike 21 muutmist.

Laste õiguste kaitse eeldab selget töökorraldust, paremat koostööd ja seda, et abi jõuaks lapseni tema tegelikest vajadustest lähtudes. Seetõttu on valitsus kinnitanud Sotsiaalministeeriumi ette valmistatud lastekaitseaduse ja täitemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu ning saatnud selle Riigikogule menetlemiseks. Eelnõuga soovitakse muuta lastekaitseüsteem tulemuslikumaks, toetada eri valdkondade vastutuse võtmist ja koostööd abivajavale lapsele abi osutamisel ning tagada laste õiguste parem kaitse neid puudutavate kohtulahendite täitmisel.

Lugupidamisega

(allkirjastatud digitaalselt)

Karmen Joller
sotsiaalminister

Gerli Baida
Gerli.Baida@sm.ee

Birgit Siigur
Birgit.Siigur@sm.ee